

РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ У ЗВО УКРАЇНИ

Тетяна Миколаївна ФОМЕНКО,

канд. пед. наук, доц.,
доцентка кафедри іноземних мов Сумського
національного аграрного університету
<https://orcid.org/0000-0002-3048-7097>

DEVELOPMENT OF MEDIA LITERACY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

This paper deals with the issues of popularization of media education in Ukraine and students' media literacy development. The purpose of the work is to highlight the tasks of the training course "Major EU practices on media literacy for boosting students' critical thinking in the frame of the target language learning", developed for teaching at Sumy National Agrarian University within the implementation of the Erasmus+ Jean Monnet Module project "EU strategies extrapolation for boosting students' media literacy in Ukrainian HE". It is noted that in the midst of martial law the formation of such competencies as critical thinking, fact-checking, digital security, resistance to influences, etc., is of particular importance among the young generation.

Наразі в умовах воєнного стану та жорстких реалій українського інформаційного простору з численними прикладами поширення дезінформації, «фейкових» новин, антиукраїнської пропаганди, маніпулювання громадською думкою, тощо медіаосвіта та медіаграмотність стають необхідними складниками загальної інформаційної культури особистості. Медіаграмотність є базовим елементом політики щодо споживання інформації; вона повинна охоплювати всі категорії людей протягом усього їхнього життя [3].

Досить вразливою групою серед користувачів медіа є молодь. Значну кількість інформації молода людина отримує через різноманітні медіа, і тому спостерігається постійне збільшення їхнього впливу на формування світогляду молодого покоління. Дуже важливо підтримувати молодь у ефективному та грамотному споживанні потоку інформації. Особливого значення набуває формування у молодого покоління таких компетентностей, як критичне мислення, фактчекінг, цифрова безпека, стійкість до впливів, тощо.

Серед викликів критичного мислення та медіаграмотності для української медіаосвіти науковці виокремлюють:

- інформаційний шум (інформаційне перенасичення і, як результат, труднощі у визначенні достовірності джерел). Здобувачі освіти мають навчитися виокремлювати найважливіші та надійні джерела інформації;

- фейкові новини та дезінформація (поширення фейкових новин, спекуляцій та маніпуляцій у медійному просторі). Здобувачам освіти потрібно розвивати навички виявлення підроблених або маніпулятивних матеріалів;

- фільтрування інформації. Здобувачі освіти повинні розвивати навички відокремлення об'єктивної інформації від особистих поглядів, стереотипів і прихованої агітації у медійних матеріалах [2].

В Україні дедалі більше уваги приділяється розвитку медіаосвіти. На сьогодні затверджено «Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні» (2016 р.), у якій висвітлені завдання, форми та принципи медіаосвіти, пріоритетні напрями її розвитку, етапи та умови реалізації вихідних положень, що були розроблені з урахуванням завдань, визначених у документах ЮНЕСКО. Серед органів влади, які займаються реалізацією політики медіаграмотності в Україні, є Міністерство освіти й науки, Міністерство культури та інформаційної політики, Міністерство цифрової трансформації.

В Україні існують громадські організації («Інтерньюз-Україна», «Детектор медіа», Академія української преси, IREX – Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів, Prometheus, Stop Fake та інші), діяльність яких спрямована на дослідження та аналіз медіасередовища; проведення вебінарів, воркшопів, тренінгів; сприяння медіаосвіти. За кошти донорів, громадських організацій реалізується велика кількість проєктів («Фільтр», «Вивчай і розрізняй: інфо-медійна грамотність», Media Sapiens, «Програма медіаграмотності для громадян», тощо).

Підвищення рівня медіаграмотності передбачає створення навчальних курсів з медіаосвіти у закладах освіти. Так, у Сумському національному аграрному університеті було розроблено й упроваджується з вересня 2023 року навчальний курс «Основні практики медіаграмотності ЄС для формування критичного мислення студентів у контексті навчання іноземної мови» у межах реалізації міжнародного проєкту «Екстраполяція стратегій ЄС для розвитку медіаграмотності студентів у вищій освіті України» за напрямом програми ЄС Еразмус+ Жан Моне Модуль (листопад 2022 – жовтень 2025 рр.). Проєкт спрямований на популяризацію основних напрямів політики ЄС у сфері медіаосвіти та залучення закладів вищої освіти України до європейського дискурсу з медіаграмотності; розвиток медіаобізнаності серед молоді (зокрема студентів, аспірантів, старшокласників та ін.) [1].

Навчальний курс складається з 14 тем. Під час викладання навчального курсу значна увага приділяється питанням дезінформації, механізмам виявлення фейків, безпеки в інформаційному просторі, інформаційній гігієні. Студенти також дізнаються про маніпулятивні технології на телебаченні, у друкованих виданнях і соціальних мережах; вчаться розрізняти дезінформацію, фейки та маніпуляції; отримують знання щодо цифрового етикету та правил культури спілкування у соціальних мережах під час війни, тощо.

Очікується, що після завершення курсу студенти отримають набір різноманітних компетенцій, як-от:

- комплексне розуміння політики ЄС щодо медіаграмотності та розвитку ЗМІ; теорії та практики впровадження медіаграмотності в країнах Європи та України;
- усвідомлення медіа-безпеки, медіа-етики та культури спілкування усередині медійного середовища;
- уміння застосовувати набуті знання та навички для створення безпечного медіа-середовища та взаємодіяти з його об'єктами та учасниками через критичне мислення;

– здатність спростовувати фейковий контент і неправдиву інформацію, а також протидіяти дезінформації та негативній пропаганді в умовах війни;

– здатність до реалізації лінгвістичних, комунікативних, соціокультурних і міжкультурних компетенцій, які забезпечують ефективне спілкування як усередині, так за межами медіасфери [4].

Вважаємо, що інтеграція медіаграмотності й розвитку критичного мислення на заняттях з іноземної мови у ЗВО може значно покращити досвід навчання. Включаючи у навчання іноземної мови реальні сценарії та теми, які пропонують сучасні медіа, студенти отримують кращу підготовку для ефективного спілкування іноземною мовою. Цей підхід не лише відповідає потребам студентів, але й вимогам суспільства щодо володіння мовою та міжкультурним спілкуванням [5].

Таким чином, популяризація медіаосвіти в Україні є важливим кроком до створення суспільства, що вміє критично мислити та аналізувати медійну інформацію; викривати фейки; розрізняти різноманітні маніпуляції; протидіяти дезінформації та негативній пропаганді.

Список використаних джерел:

1. Екстраполяція стратегій ЄС для розвитку медіаграмотності студентів у вищій освіті України. URL: <https://jm.snau.edu.ua/euselena/> (дата звернення: 03.12.23).

2. Лабенко О. В., Шакур Н. В., Заїка Т. П. (2023). Критичне мислення та медіаграмотність у цифрову епоху: виклики та можливості для української освіти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*, 12(30). 331-345. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12\(30\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12(30))

3. Хмарна Л. В. Поняття медіаграмотності у зарубіжному науковому середовищі. *Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової освіти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (7 жовтня 2019 р., Умань)*. Умань, 2019. С.140-144. URL: <https://cutt.ly/dmHpYsg> (дата звернення: 28.11.23).

4. Bilotserkovets, M., Fomenko, T., & Lushchik, Y. (2023). European Union strategies extrapolation for boosting students' media literacy in Ukrainian HE. *Educational Challenges*, 27(2), 29-38. <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2022.27.2.02>

5. Marina Bilotserkovets, Yuliia Lushchik, Tetiana Fomenko, & Tetiana Klochkova (2023). Encouraging Students' Critical Thinking Skills in the Midst of Information Wars. *Trema*, 60. URL: <http://journals.openedition.org/trema/8565> (дата звернення: 01.12.23).